

Р. Ю. Паращин

Національний лісотехнічний університет України, м. Львів, Україна

СТАЛИЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ: УПРАВЛІНСЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ДОСЯГНЕННІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Проаналізовано основні аспекти забезпечення сталого соціально-економічного розвитку на різних рівнях управління в Україні, зокрема на державному, регіональному та місцевому. Наголошено на важливості інтеграції Цілей сталого розвитку у національні політики, стратегії та програми розвитку, що враховують економічні, соціальні та екологічні потреби країни. Виокремлено основні завдання переходу України та її регіонів до сталого розвитку. Особливу увагу приділено визначенню пріоритетів розвитку, які базуються на національних стратегіях та визначають напрями для досягнення сталого розвитку, враховуючи покращення інфраструктури, соціальних послуг, розвитку людського капіталу та збереження природних ресурсів. Детально проаналізовано роль органів місцевого самоврядування для досягнення ЦСР у сучасних умовах. Розглянуто роль інформаційно-аналітичного забезпечення, зокрема стратегій, у процесах впровадження змін, що сприяють досягненню ЦСР. Здійснено аналіз ключових стратегічних документів. Особливу увагу приділено аналізу взаємодії органів влади, їх функціям та повноваженням у контексті моніторингу і реалізації ЦСР на всіх рівнях. Розглянуто вплив державних і місцевих політик на забезпечення соціальної стабільності, покращення якості життя та боротьбу з економічною нерівністю. Проаналізовано значення розвитку інфраструктури, підтримки малого та середнього бізнесу, а також формування нових робочих місць для підвищення зайнятості та соціальної інтеграції.

Важливим аспектом дослідження є відстежування та оцінювання змін у національній політиці та законодавстві, які безпосередньо впливають на ефективність впровадження ЦСР, а також на моніторинг процесів сталого розвитку.

Зроблено висновок про нагальну потребу посилення ефективності діяльності органів влади на всіх рівнях, особливо в частині розвитку стратегічного управління та моніторингу сталого розвитку для забезпечення стабільного та збалансованого розвитку територій. Наголошено на необхідності зміцнення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування для реалізації Цілей сталого розвитку в Україні.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток; цілі сталого розвитку; органи місцевого самоврядування; регіональний і місцевий рівні; екосистемний підхід в управлінні; повноваження.

Вступ

Постановка проблеми. Програма сталого розвитку України до 2030 року є масштабним планом, що охоплює складний набір завдань, виконання яких потребує чіткої управлінської участі. Досягнення Цілей сталого розвитку (далі – ЦСР) неможливе без належного публічного управління впроваджуваними змінами, а також без ефективного інформаційно-аналітичного забезпечення. Важливим є також забезпечення ефективної діяльності з досягнення сталого розвитку на всіх рівнях: державному, регіональному та місцевому. Однак процес досягнення ЦСР в Україні та їх моніторинг стикаються з численними труднощами. Одним із важливих завдань є відстежування основних аспектів політичних і законодавчих змін, а також змін у розподілі повноважень між органами влади, що відповідають за впровадження та моніторинг Цілей сталого розвитку. Водно-

час низька залученість громадян та громадянського суспільства до реалізації цих цілей ускладнює їх досягнення. Додатково спостерігається недостатня систематизація ключових завдань ЦСР у стратегічних документах. Важливо розуміти, які чинники є найістотнішими для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку на місцевому та регіональному рівнях управління.

Актуальність теми. Збалансований розвиток в економічній, соціальній та екологічній сферах потребує значних зусиль від суспільства. Підтвердивши свою відданість Цілям сталого розвитку, Україна зобов'язалася до сталого та інклюзивного економічного зростання, соціальної інтеграції, охорони навколишнього середовища та створення мирних, справедливих й інклюзивних суспільств через нове глобальне партнерство. Порядок денний сталого розвитку на період до 2030 року варто сприймати як можливість для значних перетворень. Враховуючи особливості викликів сучасності,

Інформація про авторів:

Паращин Роман Юрійович, здобувач програми доктора філософії, кафедра публічного управління та адміністрування.

Email: parashchyn.roman@nltu.lviv.ua; <https://orcid.org/0009-0005-7308-3702>

Цитування за ДСТУ: Паращин Р. Ю. Сталий соціально-економічний розвиток регіонів: управлінський потенціал місцевого самоврядування у досягненні цілей сталого розвитку. *Ефективність державного управління* : зб. наук. пр. Вип. 3/4(80/81). Львів: НЛТУ України, 2024. С. 87–93.

Citation APA: Parashchyn, R. Yu. (2024). Sustainable socio-economic development of regions: management potential of local self-government in achieving the sustainable development goals. *Efficiency of public administration*, 3/4(80/81), 87–93. <https://doi.org/10.36930/508012>

країна потребує лідерства та відповідальності на всіх рівнях управління. Порядок денний сталого розвитку до 2030 року охоплює активну участь місцевих і регіональних органів самоврядування у глобальних консультаціях і діалозі. Досягнення ЦСР неможливе без врахування інтересів та залученості місцевого рівня управління, що є важливим для їх реалізації. Приєднавшись до глобального процесу, Україна вже здійснила низку важливих кроків у напрямі визнання Цілей сталого розвитку основною частиною урядової політики та плану дій, а також їх подальшої реалізації.

Мета дослідження та основні завдання для її досягнення. Метою дослідження є розкриття ключових аспектів забезпечення сталого соціально-економічного розвитку на регіональному та місцевому рівнях. Завдання дослідження полягають у вивченні ефективності реалізації Цілей сталого розвитку з точки зору політичної, економічної та соціальної складових та аналізі основних факторів, що впливають на сталий розвиток на регіональному та місцевому рівнях.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є особливості забезпечення сталого соціально-економічного розвитку в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика сталого розвитку, ефективного використання територіальних ресурсів та ролі державних і місцевих органів влади у реалізації Цілей сталого розвитку стала темою чисельних досліджень вітчизняних науковців, економістів, екологів, правознавців та фахівців з державного управління і місцевого самоврядування. Різні аспекти сталого розвитку вивчали такі науковці, як: Є. Борщук, І. Якименко, М. Галабурда, В. Загорський, Г. Капінос, І. Якименко, О. Крайник. Аналіз літератури свідчить про комплексний підхід до дослідження сталого розвитку в Україні. Є. Борщук і В. Загорський [1] розглядають цивілізаційну парадигму сталого розвитку через призму ефективності державного управління, тоді як Держстат [2] надає емпіричні дані щодо досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР). Інститут суспільно-економічних досліджень [3] аналізує стратегічні документи щодо адаптації ЦСР до 2030 року, а Г. Капінос і К. Ларіонова [9] досліджують виклики управління сталим розвитком у воєнний період. О. Крайник [10] акцентує увагу на державному регулюванні сталого розвитку громад, а І. Якименко та ін. [13] досліджують європейський досвід у цій сфері. Загалом література охоплює як теоретичні аспекти, так і практичні підходи до сталого розвитку, враховуючи як мирний, так і кризовий контексти.

Виокремлення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну кількість досліджень основ сталого розвитку, нові підходи та стратегічні рішення, що розробляються для досягнення сталого соціально-економічного розвитку на всіх рівнях управління на сучасному етапі, залишаються недостатньо вивченими. Це відкриває можливості для досягнення більш сталого розвитку та інтеграції екологічних, соціальних і економічних складових на місцевому рівні.

Методи та інформаційна база дослідження. У дослідженні використано такі наукові методи: системний підхід – для вивчення теоретичних основ Концепції сталого розвитку; аналізу – для вивчення стратегічних документів, що регулюють сталий розвиток та оцінюван-

ня відповідності міжнародним стандартам; економічний аналіз – для оцінювання економічних аспектів сталого розвитку, таких як фінансування стратегічних документів. Інформаційною базою слугують офіційні веб-сайти органів державної влади, місцевого самоврядування, публікації вітчизняних науковців, також джерела в Інтернеті, що стосуються проблем забезпечення сталого розвитку.

Результати дослідження та їх обговорення

Забезпечення сталого соціально-економічного розвитку на регіональному та місцевому рівнях є ключовим завданням екологічно орієнтованого розвитку держави. Згідно зі Стратегією сталого розвитку та Цілями сталого розвитку, економічний прогрес суспільства має бути соціально орієнтованим. Це означає, що всі члени суспільства повинні бути максимально захищеними відповідно до економічних можливостей соціуму. Стратегія сталого розвитку передбачає досягнення стійкого економічного зростання, яке не завдає шкоди навколишньому середовищу та узгоджується із соціальним розвитком [13].

Цілі Сталого Розвитку виступають об'єднуючою платформою для трансформаційних змін у всьому світі [15]. Ключовим є розуміння ширшого контексту Порядку денного на період до 2030 року та необхідність інтеграції цього порядку в діяльність органів державної влади всіх рівнів та органів місцевого самоврядування. Кожен уряд вирішує, як враховувати глобальні завдання у процесах національного планування, а також у заходах і стратегіях. Важливо визнавати зв'язок між сталим розвитком та іншими відповідними процесами в економічній, соціальній та екологічній сферах [1]. Уряд України взяв на себе зобов'язання щодо реалізації (ЦСР) на національному та регіональному рівнях, враховуючи національні риси, можливості та перспективи розвитку, а також національні стратегії та пріоритети [14]. Зараз діють актуалізовані завдання за всіма 17 Цілями сталого розвитку, які були розроблені з урахуванням воєнного стану, практики роботи міністерств та Державної служби статистики. Усього існує 100 національних завдань та 305 індикаторів, що характеризуватимуть досягнення або недосягнення цих завдань. Серед основних завдань переходу України та її регіонів до сталого розвитку можна виокремити такі:

- адаптація глобальних Цілей сталого розвитку та механізмів їх моніторингу до умов України;
- формування правових основ для переходу до сталого розвитку через удосконалення чинного законодавства та економічних механізмів регулювання;
- покращення соціальної інфраструктури на рівні регіонів для створення умов для розвитку дошкільної освіти, освіти загалом, культури, охорони здоров'я та рекреаційних послуг;
- розроблення концепції збереження людського потенціалу регіону, з акцентом на визнання якісного відтворення людського потенціалу як ключового ресурсу сталого розвитку в програмних документах;
- зміцнення ролі регіональних і місцевих органів влади у досягненні Цілей сталого розвитку, покращення системи управління та політичних процесів для ефективної реалізації рішень у цій сфері;
- підвищення ефективності взаємодії між державою, регіонами, бізнесом і суспільством для досягнення сталого розвитку;

- залучення громадян до стратегічного планування сталого розвитку регіонів, активне застосування механізмів державно-приватного партнерства та співпраця з науковими установами;
- сприяння розвитку депресивних регіонів, створення умов для зменшення їхнього відставання та подолання негативних тенденцій [9].

Формування необхідної інституційної основи для розвитку ринкової економіки, яка забезпечить підвищення рівня життя, модернізацію виробничих процесів, гарантування безпеки на всіх рівнях та сталий розвиток, є ключовим етапом для прогресу країни. В Україні Цілі сталого розвитку стали каталізатором змін у багатьох сферах суспільного життя [2]. У 2019 р. Указом Президента "Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року" було визначено, що ЦСР до 2030 року слугують основними орієнтирами для формування проєктів прогнозних і програмних документів, а також для створення нормативно-правових актів з метою забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного аспектів сталого розвитку України. В Україні також були створені механізми моніторингу для оцінювання виконання завдань ЦСР [12]. Перший добровільний національний огляд прогресу у досягненні цілей, представлений Україною у 2020 р. на Політичному форумі високого рівня з питань ЦСР, містив аналіз основних показників ЦСР. Наразі важливим елементом досягнення Цілей сталого розвитку є інтеграція соціальних, економічних та екологічних питань на всіх етапах державної політики, планування та управління. Бачення розвитку України до 2030 року передбачає досягнення таких орієнтирів, як забезпечення добробуту та здоров'я населення, що буде сприяти інноваційному розвитку економіки, що базується на сталому використанні природних ресурсів.

Розглядаючи просування та етапи України на шляху до досягнення ЦСР, варто виділити кілька важливих напрямів:

1. Справедливий соціальний розвиток. Вплив невирішених соціальних проблем на рівень життя громадян посилюється через війну в Україні. Чинники, такі як загроза здоров'ю та життю людей, зростання рівня бідності та соціальної ізоляції, а також розширення чисельності вразливих груп населення, негативно впливають на потенціал нації. Відчуття соціальної несправедливості та недовіра до державних інститутів також становлять загрозу для стабільності суспільства. Відновлення економічного зростання, забезпечення рівного доступу для всіх громадян до участі в соціально-економічному й політичному житті, є невідкладною необхідністю для сталого розвитку.
2. Стале економічне зростання та зайнятість. Важливим моментом є ухвалення урядом України Стратегії розвитку інноваційної діяльності на період до 2030 року [8]. У процесі впровадження змін важливо збільшувати економічний потенціал країни. Головним завданням економічної політики є забезпечення реального економічного зростання з одночасним підвищенням рівня зайнятості серед працездатного населення. Для досягнення цього необхідно розвивати високотехнологічні конкурентоспроможні виробництва; стимулювати внутрішній попит через збільшення доходів населення та активізацію інвестицій; підтримувати експорт продукції з високою доданою вартістю та реалізовувати інфраструктурні проєкти (нові транспортні магістралі, швидкісні залізничні лінії, модернізація виробничих потужностей); підвищувати ефективності агропромис-

лового комплексу. Стале економічне зростання також передбачає забезпечення гідних умов праці для всіх громадян, захист трудових прав і створення безпечних умов праці.

3. Ефективне управління. Основою для реалізації ЦСР є створення інституційно спроможної системи управління на всіх рівнях [3]. Важливим кроком є розроблення регуляторної політики, як на загальнодержавному, так і на місцевому рівнях, у критичних сферах життя суспільства [10]. Це охоплює: забезпечення безпеки громадян та верховенства права; підвищення ефективності дій органів влади через прозорість ухвалення рішень та громадський контроль; зміцнення соціальної єдності та зниження рівня конфліктності в суспільстві. Для досягнення цих цілей необхідно залучати громадян до управлінських процесів на місцевому рівні, розвивати публічно-приватне партнерство, застосовувати сучасні комунікаційні технології.
4. Екологічна рівновага та стійкість. Україна стикається з серйозними екологічними проблемами, типовими як для країн, що розвиваються, так і для індустріально розвинених. Основними проблемами є надмірне використання природних ресурсів і забруднення довкілля внаслідок промислової діяльності. Однією з найбільших проблем є неправильне поводження з відходами: обсяги відходів зростають, а частка перероблених відходів залишається низькою. Залишкова практика складування відходів на переповнених полігонах є серйозною загрозою для екосистеми та здоров'я населення. Землекористування сприяє деградації земель. Війна також посилює ці проблеми, зменшивши площу природно-заповідних територій, що ускладнює збереження екосистем. Крім того, підвищився рівень викидів забруднювальних речовин в атмосферу, через підірвану ГЕС знищено та значно порушено екосистеми Каховського водосховища.

Ключовим елементом для реалізації ЦСР є встановлення чітких показників досягнення цілей та визначення необхідного рівня фінансування для їх досягнення. Лише такий підхід у поєднанні з упровадженням середньострокового бюджетного планування, яке базується на цілях і завданнях, визначених у стратегічних документах, може створити належні умови для досягнення ЦСР. Крім того, важливою є підтримка і залучення ресурсів від приватного сектору, що, своєю чергою, значно підвищить ефективність прогресу в сталому розвитку. У цьому контексті державні стратегії виконують важливу роль у формуванні спільного розуміння серед державної влади, бізнесу, громадських організацій та окремих громадян того, куди країна повинна рухатися в наступні десятиліття, що закладає основи для передбачуваного сталого розвитку. Однак головним ризиком у цьому процесі є проблеми, які досі існують у системі стратегічного планування в Україні, зокрема: недостатня якість підготовки стратегічних документів (недостатньо обґрунтовані проблеми, невизначені соціально-економічні наслідки та результати, а також ресурси, необхідні для їх досягнення, що не завжди відповідає реальним можливостям); відсутність узгодженості та пріоритизації цілей у документах; постійне недофінансування та відсутність інтеграції з бюджетним плануванням.

Ці чинники свідчать про формальний характер окремих стратегічних документів, що за умов відсутності системного підходу робить досягнення ЦСР малоімовірним.

Процес інтеграції цих цілей потребує значних зусиль на всіх етапах – від розроблення політики до вті-

лення конкретних проєктів, що сприятимуть досягненню ЦСР. Тут важливу роль відіграють регіональний та місцевий рівні управління [16]. Їхня участь у досягненні ЦСР дає змогу мобілізувати місцеві громади та створювати партнерства на основі спільних цінностей. Для цього потрібно зміцнювати органи місцевого самоврядування, надаючи їм можливості для покращення управління. Без інвестицій, як державних, так і приватних, неможливо зміцнити інфраструктуру, забезпечити рівність та підтримати розвиток місцевих економік, культури, а також подолати наслідки змін клімату. Важливо також залучити внутрішні ресурси та розширити доступ до фінансування через партнерство із приватним сектором. Державне фінансування залишається ключовим для забезпечення основних послуг, для рівномірного розподілу ресурсів між територіями.

Для досягнення ЦСР на місцевому рівні необхідно створити правову та фінансову базу, що дасть змогу органам місцевого самоврядування активно діяти. Кожен представник влади повинен розуміти важливість ЦСР та працювати над їх виконанням на всіх рівнях. Однак досягнення Цілей сталого розвитку вимагає зусиль від усіх громадян, бізнесу та громадських організацій. Уряд має бути ініціатором, а місцева влада – не тільки виконавцем, але й ініціатором змін. Прикладом є Ціль 11 ЦСР, яка підкреслює роль місцевих органів влади у створенні сталих міст і громад. Роль місцевого і регіонального самоврядування у досягненні ЦСР виходить за межі однієї конкретної мети і є важливою для всіх цілей сталого розвитку. Органи місцевого самоврядування залучені до виконання багатьох завдань, що безпосередньо впливають на повсякденне життя громад.

ЦСР 1: Подолання бідності. Місцеві органи мають можливості для виявлення груп населення, які потребують допомоги, та спрямування ресурсів для боротьби з бідністю через надання основних послуг, розроблення стратегій економічного розвитку та зміцнення стійкості громад.

ЦСР 2: Подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, покращення харчування і сприяння стійкому розвитку сільського господарств. Місцеве самоврядування може сприяти продовольчій безпеці, управляючи природними ресурсами та підтримуючи сільськогосподарське виробництво, покращуючи транспортну інфраструктуру та ринки для реалізації продукції.

ЦСР 3: Здоров'я та благополуччя для всіх в будь-якому віці. На органи місцевого самоврядування покладено функції щодо забезпечення діяльності та управління комунальними закладами охорони здоров'я первинної та вторинної ланок. Також місцеві органи реалізують освітні програми з профілактики хвороб і сприяють зниженню забруднення повітря через управління містобудуванням і транспортом.

ЦСР 4: Забезпечення інклюзивної та доступної для всіх якісної освіти і сприяння створенню можливостей безперервного навчання. Місцеві органи відповідають за початкову освіту, усувають перешкоди для навчання і вносять програми професійної підготовки у стратегії економічного розвитку.

ЦСР 7: Забезпечення рівного доступу для кожного до прийнятних за ціною, надійних, сталих та сучасних джерел енергії. Важливість цієї цілі в тому, що доступ до енергії є необхідним для економічного розвитку, покращення якості життя та забезпечення соціальної

справедливості. Органи місцевого самоврядування забезпечують надійне та безперебійне постачання енергії, яке є необхідним для будь-якої громади. Також встановлюють ціни/тарифи на комунальні послуги відповідно до закону, сприяють розвитку систем резервного енергопостачання, модернізації електричних мереж, щоб уникнути перебоїв в енергопостачанні. Органи місцевого самоврядування мають можливість реалізувати численні ініціативи для забезпечення доступу до чистої, надійної та доступної енергії, підтримуючи сталий розвиток громад.

ЦСР 8: Сприяння безперервному, інклюзивному і сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для кожного. Стратегії місцевого економічного розвитку мають створювати робочі місця, залучаючи місцеві ресурси і можливості для економічного росту.

ЦСР 9: Розбудова стійкої інфраструктури, сприяння всеохопній і сталій індустріалізації та заохочення інновацій. Місцеві органи відіграють важливу роль у розвитку інфраструктури та підтримці інновацій, сприяючи розвитку промисловості та усуненню доступу до технологій. Регіональні та місцеві органи самоврядування відіграють ключову роль у розвитку та утриманні інфраструктури для обслуговування міст і підтримки їх зв'язку із сусідніми територіями. Вони можуть сприяти розвитку місцевої промисловості та стартапів через стратегії економічного розвитку, враховуючи місцеві ресурси, потреби та ринки. Також важливо виявляти проблеми з доступом до інформаційно-комунікаційних технологій і інтернету в громадах та усувати їх, забезпечивши доступ до цих технологій у публічних місцях.

ЦСР 10: Зменшення нерівності всередині країни. Громада володіє внутрішніми резервами, які необхідно виявити і задіяти як реальний фінансовий ресурс. Тому важливим завданням для органів на місцях є детальний аналіз можливості розвитку на її території різних галузей економічної діяльності. Необхідно шукати додаткові резерви наповнення бюджету, максимально мобілізувати наявні резерви та шукати нові джерела фінансування розвитку громад. Органи на місцях разом із громадою ухвалюють стратегії розвитку території, самостійно формують бюджет, додаткові фінансові надходження.

ЦСР 11: Забезпечення інклюзивності, безпеки, життєстійкості та сталості міст і населених пунктів. Органи місцевого самоврядування відповідають за доступність житла, сталий розвиток міст, заохочують громадський транспорт і екологічно безпечне управління відходами. Органи місцевого самоврядування повинні співпрацювати із сільськими та регіональними колегами. Тут важливим аспектом є також екологічно безпечне управління твердими відходами з акцентом на їх повторне використання та утилізацію, що допомагає зменшити вплив міст на навколишнє середовище.

ЦСР 15: Захист та відновлення екосистем суходолу та сприяння їх сталому використанню, сталі лісориштування, боротьба з опустелюванням, припинення деградації земель та повернення цих процесів у зворотньому напрямі, зупинення втрати біорізноманіття. Місцеві органи можуть впроваджувати заходи для захисту природних ресурсів, збереження біорізноманіття та інтегроване управління водними ресурсами. Місцеві та регі-

ональні органи самоврядування повинні інтегрувати збереження біорізноманіття у стратегію міського розвитку, використовуючи місцеві знання для впровадження принципу "забруднювач платить". Участь громад в управлінні, яку підтримують органи місцевого самоврядування, є ключовою для зупинення втрати біорізноманіття та запобігання вимиранню видів.

Для кожного із критеріїв в Україні було досягнуто певних результатів, проте зважаючи на умови війни, рівень здобутків знизився. При цьому все ж таки більшість цілей було враховано в чинній державній політиці, зокрема через ухвалення державних стратегічних документів. Так, у 2021 р. було затверджено "Стратегію людського розвитку" [11]. Стратегія охоплює низку ключових аспектів, серед яких: демографічні питання, охорона здоров'я, розвиток освіти та науки, покращення рівня життя, забезпечення зайнятості та соціальної підтримки населення, стимулювання економічної активності та створення умов для продуктивної зайнятості. Також важливим напрямом є вдосконалення надання адміністративних та соціальних послуг на рівні територіальних громад. Документ передбачає захист прав внутрішньо переміщених осіб, а також надання допомоги ветеранам війни та їхнім родинам через послуги професійної адаптації та психологічної реабілітації. У 2024 р. було затверджено "Стратегію демографічного розвитку України до 2040 року" [6]. Ця Стратегія є довгостроковим планом, що окреслює основні демографічні виклики та загрози для розвитку України, поглиблені через збройну агресію росії. Вона визначає стратегічні цілі та заходи для подолання цих викликів і вирішення соціальних і гуманітарних проблем. Водночас документ охоплює питання, пов'язані з демографічними тенденціями, такими як велика зовнішня міграція, низький рівень народжуваності, висока передчасна смертність, проблеми на ринку праці та масові внутрішні переміщення населення.

У сфері енергетики ситуація регулюється через стратегічні документи, зокрема через Національну економічну стратегію України до 2030 року, затверджену Постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р., яка визначає основні пріоритети економічної політики, такі як підвищення енергоефективності, розвиток відновлюваних джерел енергії та циркулярної економіки. Також було ухвалено "Енергетичну стратегію України до 2050 року", яка встановлює орієнтири розвитку відновлюваних джерел енергії. Зокрема, до 2030 р. планується досягти 27 % енергії, що виробляється з відновлюваних джерел, у загальному кінцевому споживанні енергії, а до 2050 року – 70 % у первинному постачанні енергії [5]. Крім того, Стратегія передбачає наближення до кліматичної нейтральності до 2060 року. Також діють "Стратегія енергетичної безпеки", затверджена Кабінетом Міністрів 4 серпня 2021 р., і "Національний план дій з відновлюваної енергетики до 2030 року", разом із планом заходів для його виконання [7].

У межах ЦСР 11 діє "Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки", яка визначає заходи для реалізації державної регіональної політики. Основні напрями цієї стратегії охоплюють відновлення інфраструктури, економічної активності, публічних послуг та екосистем, а також створення безпечних умов для повернення внутрішньо переміщених осіб. Окрім

того, передбачено створення сприятливих умов для діяльності підприємств у регіонах відновлення, підтримку та ефективне використання потенціалу територій з особливими умовами для розвитку, а також поширення позитивного впливу міських агломерацій та територій сталого розвитку для зменшення диспропорцій у розвитку громад та підвищення якості життя населення [4].

Отже, цілі, які сьогодні постали перед Україною, які закріплено в стратегічних документах, мають сприяти інтеграції зусиль для економічного зростання, досягненню соціальної справедливості та раціонального використання природних ресурсів. Це потребує глибоких соціально-економічних змін у країні у сучасних умовах та нових підходів до глобального партнерства.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Перехід до сталого розвитку передбачає зміну основних ціннісних орієнтацій. Україна зобов'язалася реалізовувати порядок денний сталого розвитку на регіональному та глобальному рівнях, враховуючи свої національні особливості, можливості та етапи розвитку. Для ефективного досягнення сталого розвитку необхідно застосовувати комплексний та системний підходи у плануванні та виборі механізмів. Національні Цілі сталого розвитку ґрунтуються на політичних, економічних, соціальних, екологічних, моральних і культурних цінностях, характерних для українського суспільства. Дослідження вказують на важливість об'єднання органів влади всіх рівнів, для досягнення ЦСР. Більшість завдань, що виникають у рамках Цілей сталого розвитку на регіональному та місцевих рівнях, покладають на органи місцевого самоврядування, де вони й реалізуються. Досягнення цих цілей і відповідальність місцевої влади, розроблення та впровадження стратегічних планів залишаються важливими і динамічними аспектами. Ключове значення має залучення активних громадян, бізнесу, громадських організацій і міст, що є запорукою сталого розвитку.

Перспективи подальших наукових розробок охоплюють: дослідження ролі органів місцевого самоврядування у реалізації "Енергетичної стратегії України до 2050 року", враховуючи розвиток локальних ініціатив із впровадження відновлюваної енергетики та підвищення енергоефективності; використання цифрових технологій у публічному управлінні для підвищення ефективності стратегічного планування, моніторингу та оцінювання сталого розвитку на місцевому та регіональному рівнях; розроблення інструментів для адаптації регіонів і районів до змін клімату, зменшення вуглецевого сліду відповідно до стратегічних цілей України щодо кліматичної нейтральності до 2060 року тощо. Дослідження за такими напрямками, на наш погляд, сприятимуть удосконаленню публічного управління, посиленню регіональної політики та ефективному досягненню Цілей сталого розвитку.

References

1. Борщук, Є. М., & Загорський, В. С. (2020). Цивілізаційна парадигма сталого розвитку. *Ефективність державного управління*, 64, 197–211. <https://doi.org/10.33990/2070-4011.64.2020.217621>
2. Державна служба статистики України. (2021). Моніторинговий звіт "Цілі сталого розвитку: Україна" – 2021 рік. Державна служба статистики України. URL:

- https://ukrstat.gov.ua/csr_prezent/2020/ukr/st_rozv/publ/SDGs_Ukraine_2021_Monitoring_Report_ukr.pdf.
3. Інститут суспільно-економічних досліджень. (2017). Аналіз державних стратегічних документів України щодо врахування адаптованих для України Цілей Сталого Розвитку до 2030 року: Аналітична доповідь. Інститут суспільно-економічних досліджень.
 4. Кабінет Міністрів України. (2020). Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова № 695 (в редакції постанови від 13 серпня 2024 р. № 940). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text/>
 5. Кабінет Міністрів України. (2023). Енергетична стратегія України на період до 2050 року: Розпорядження № 373. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2023-%D1%80#Text>
 6. Кабінет Міністрів України. (2024). Стратегія демографічного розвитку України на період до 2040 року: Розпорядження № 922-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-2024-%D1%80#Text>
 7. Кабінет Міністрів України. (2021). Стратегія енергетичної безпеки: Розпорядження № 907. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/907-2021-%25D1%2580#Text>
 8. Кабінет Міністрів України. (2019). Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: Розпорядження № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text>
 9. Капінос, Г., & Ларіонова, К. (2023). Проблеми управління сталим розвитком в умовах війни. *Modeling the development of the economic systems*, 1, 93–103. <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-7-13>
 10. Крайник, О. (2021). Державне регулювання сталого розвитку територіальних громад. *Економіка та суспільство*, 24. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-24-27>
 11. Президент України. (2021). Указ № 225/2021 "Про Стратегію людського розвитку". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/225/2021#Text>
 12. Президент України. (2019). Указ № 722/2019 "Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
 13. Якименко, І. Л., Петрашко, Л. П., Димань, Т. М., Салавор, О. М., Шаповалов, Є. Б., Галабурда, М. А., Ничик, О. В., & Мартинюк, О. В. (2022). Стратегія сталого розвитку: Європейські горизонти (підручник). НУХТ. ISBN: 978-966-612-275-2.
 14. UN General Assembly. (2015). Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development (A/RES/70/1). URL: <https://www.refworld.org/legal/resolution/unga/2015/en/111816>

R. Yu. Parashchyn

Ukrainian National Forestry University, Lviv, Ukraine

SUSTAINABLE SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF REGIONS: MANAGEMENT POTENTIAL OF LOCAL SELF-GOVERNMENT IN ACHIEVING THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

Introduction. Balanced economic, social, and environmental development requires significant efforts from most societies. By adopting the Sustainable Development Goals, Ukraine has reaffirmed its commitment to sustainable and inclusive economic growth, social inclusion, environmental protection, and the development of peaceful, just, and inclusive societies through a new global partnership. The sustainable development agenda for the period up to 2030 should be seen as an opportunity for transformation. The challenges of today are unprecedented, which calls for unprecedented results from government bodies and local authorities, as well as unprecedented leadership and responsibility at all levels. By joining the global process, Ukraine has already taken a number of decisive steps toward recognizing the Sustainable Development Goals as a central component of government policy and action plans, and their further implementation. The integration process requires significant efforts at all levels – from policy formulation to the implementation of specific projects that will contribute to the achievement of the SDGs.

Materials and Methods. The study used the following scientific methods: a systemic approach to studying the theoretical foundations of the Concept of Sustainable Development; analysis to examine strategic documents regulating sustainable development and assess compliance with international standards; economic analysis to evaluate the economic aspects of sustainable development, such as financing of strategic documents. The information base includes official websites of government bodies, local authorities, publications by domestic scholars, as well as online sources related to the issues of ensuring sustainable development.

Analysis of Literary Sources. The issue of sustainable development, the effective use of territorial resources, and the role of state and local authorities in implementing the sustainable development goals has become the subject of numerous studies by domestic scientists, economists, ecologists, legal experts, and specialists in public administration and local self-government. The study of various aspects of sustainable development has been carried out by scholars such as Ye. Borshchuk, I. Yakymenko, M. Halaburda, V. Zahorskyi, H. Kapinos, I. Yakymenko, and O. Krajnyk. A review of the literature indicates a comprehensive approach to the study of sustainable development in Ukraine. E. Borshchuk and V. Zahorsky [1] examine the civilizational paradigm of sustainable development through the lens of the effectiveness of public administration, while the State Statistics Service [2] provides empirical data on the achievement of the Sustainable Development Goals (SDGs). The Institute for Socio-Economic Studies [3] analyzes strategic documents on adapting the SDGs until 2030, and H. Kapinos and K. Laryonova [9] explore the challenges of managing sustainable development in wartime. O. Krynyk [10] focuses on state regulation of sustainable development in communities, while I. Yakymenko and others [13] examine the European experience in this field. Overall, the literature covers both theoretical aspects and practical approaches to sustainable development, taking into account both peaceful and crisis contexts.

Highlighting previously unsettled parts of the general problem. Despite the significant number of studies on the fundamentals of sustainable development, new approaches and strategic solutions being developed to achieve sustainable socio-economic development at all levels of governance at the present stage remain insufficiently explored. This creates opportunities for achieving more sustainable development and integrating environmental, social, and economic factors at the local level.

Results. The study justifies the importance of understanding the broader context of the 2030 Agenda and the need to integrate it into the activities of every government body at all levels and local authorities. Each government decides how to account for global objectives in national planning processes, measures, and strategies. It is crucial to recognize the link between sustainable development and other relevant processes in the economic, social, and environmental fields. This requires joint efforts from all citizens, local community representatives, businesses, NGOs, educational institutions, and religious organizations. The government and local authorities must take the initiative in taking steps and actions, ensuring that every individual and all together recognize the urgency of the challenge and their involvement in the situation. Local authorities should not be viewed only as implementers but also as policymakers and change catalysts. This level of government has the best opportunity to establish a link between global goals and local communities.

Discussion. The government of Ukraine has committed to the implementation of the SDGs at the national and regional levels, taking into account national specifics, development opportunities, and aligning with national strategies and priorities. In Ukraine, the

SDGs have become a "driver of change" in many areas of public life. The public vision for Ukraine's development by 2030 includes general goals such as the well-being and health of the population, which will be ensured by innovative economic development built on the sustainable use of natural resources. Today, the achievement of the Sustainable Development Goals should be supported by the full integration of socio-economic and environmental issues at all levels of government policy, planning, and management. One of the most important conditions for ensuring sustainable development of a territory is the formation of a favorable regulatory policy both at the national and local levels in key areas of societal life.

Conclusions. The transition to sustainable development is a process of changing value orientations. Ukraine has committed to implementing the agenda in its countries at both the regional and global levels, considering national specifics, opportunities, development levels, and taking into account national strategies and priorities. At the same time, planning for sustainable development and choosing effective mechanisms to ensure it must be carried out in a comprehensive and systematic manner. National sustainable development goals are based on political, economic, social, environmental, moral, and cultural values inherent in Ukrainian society. The research shows that one of the main conditions in achieving the SDGs is the consolidation of all components of society: the government, the private sector, and civil society. A significant portion of the tasks defined by the Sustainable Development Goals falls under the responsibility of local government bodies according to Ukrainian legislation and is implemented at the level of territorial communities. Achieving the Sustainable Development Goals, the responsibility of local authorities in these processes, the development of strategic documents, and their implementation remain relevant and dynamic. It is important to focus on finding ways to increase the involvement of everyone – active citizens, businesses, NGOs, and cities – as this is the key to sustainable development.

Keywords: socio-economic development; sustainable development goals; local self-government bodies; regional and local levels; ecosystem approach in management; powers.